

nisa era gironí i el ms. més antic i acurat del seu *Llibre de les Dones* (versió executada en el Ross. quan ell era bisbe d'Elna, i copiat poc després, el 1427, per un escriptor amb trets rossellonesos), si bé porta també *jo* en part, ens mostra *yo* en alguns passatges (cap. 53, tres vegades en 41r2, lín. 23, 24, 25, i igual en la versió I). Fins en la documentació mallorquina medieval: *yo* en un doc. de 1299, *jo* en un de 1412 (BDLC VI, 232).

Des de la fi de l'Edat Mitjana aquesta fluctuació degué quedar fixada en el sentit que la llengua escrita generalitzà *jo*;² mentre que, en el llenguatge oral, es produí un desdoblament, que acabà cristallitzant-se en un límit dialectal perfectament definit. Per la costa de Llevant i el Vallès l'àrea de *jo* arriba fins a l'Alt Vallès (pagès d'un mas en el Serrat de l'Ocata, damunt l'Ametlla, 1957), i fins cap a Mataró; els vells de Sant Pol, però, ja deien *žo*, i a Tossa no se sent més que *žo* i *žá* (1952).

La pronúncia *jo* ha passat sempre a Barcelona com a cosa de Girona i de l'Empordà (car és només a la ciutat de Girona, on alguns s'han posat a dir *jo* en els últims anys), i és clar que en tot el ross. En cat. or., segueix *jo* a l'O. per Osona, Berguedà etc. En el dialecte occidental segueix la isoglossa si fa no fa per la mateixa latitud, i no és més que a l'extrem Occident que s'inflecteix cap al Nord. Hi ha *jo* no sols a l'Urgellet i Segre Mitjà (Organyà i rodalia, Artesa de Segre) fins a Balaguer (1956) inclusivament, però *jo* a Segarra, Lleida, Garrigues i més al Sud. Vora el Segre la línia passa arran de Balaguer, car ja diuen *jo* a Vallfogona (esquerra del riu, al davant d'aquella ciutat), hi ha *jo* a Albesa (1956), però ja tenim *jo* a Corbins (id.).

Des d'allà fins a la Noguera Ribagorçana la línia ve a coincidir amb el Montsec, car no solament té *j*-la rodalia de Tremp, sinó fins a Castissent (1957), almenys *ža* JAM a la vora esquerra d'aqueix riu. D'allà la línia puja cap al Nord més o menys seguint-ne el curs: *jo* a la Torretamàrcia; però *jo*, des de Tamarit de Llitera, es troba a Camporrells, Natjà, Açañui, Calassanç, Lasquarri, Roda de Ribagorça (1957), fins a coronar el Pirineu (Perafita de Fades); i en aquelles altures la *j* comença més a l'Est, car si bé tenim *jo* a tot el Pallars Jussà (Pobla de Segur i Flamicell) i fins el Sobirà (Sort etc.), no sols trobem *jo* a tota la Vall de Bof (fins dalt a Taüll, 1957), sinó que també la distinció entre *jo* de la Vall d'Àneu i *jo* de Cardós i les altres valls pallareses és ben coneguda de la gent.³ A tots els pobles de Cardós i Vall Ferrera ho sentia amb *ž* (1932-34). No sospiti, però, ningú que aquí hi hagi intrusió, sigui literària catalana, sigui barcelonina o castellana: car, com m'observaren Violant (1938), Joan Lluís i J. Pach (1957), a tot Pallars i Ribagorça construeixen, amb unanimitat dialectalitzant, a *jo* (a *jo*), *p'ra jo* etc., i no pas a *mi*, per a *mi*.

En contrast amb aquesta retallada divergència, hi ha gran unanimitat a les Illes. A les Balears trobem *jo* fins en els textos més dialectalitzants de les dues illes; rimant amb *o* oberta: «Ai! No en tenc la culpa *jo*: / sabeu qui és que en té la culpa? / El Batle de

Manacor», PdAPenyà (*Po. Pop.*, p. 68); «Jesús en el co(r), / Maria a la boca: / aguardau-me a *jo* / i a Menorca tota», «Mu mare, *jo* vui en Pere / i en Pere me vol a *jo*», Camps Merc. (*Folkl. Men.* I, 4, 73). En canvi tenim *yo* a Eivissa (BDLC VII, 369) i a Formentera (ib., 371), i no pas en gent que imiti el parlar barceloní o castellà ni la llengua comuna, car consta que els formenterins diuen *də yó*, i a Eivissa ens consta aplegat amb formes verbals ben estranyes a l'ús continental: en el pretèrit, *yó emí* a la vila d'Eivissa, *yó corregué*, *yó cusigué* etc. a St. Mateu de Portmany (ib. XII, 39, 42). Solament s'hi complica algun detall de fonètica sintàctica (capítol sempre complex a Mallorca), car sabem que entre els pagesos mallorquins es pot sentir *jo* quan va darrere vocal (fet a relacionar amb el manacorí *ja* en condicions semblants, alludit en l'article d'aquest adverbí).

En el timbre de la vocal hi ha avui també una marcada fissió regional. Tenim vocal oberta en el Rosselló: A. Saisset escrivia sempre *jo* (no pas *jou*) a les seves eds. originals (p. ex., *Passat'ems*, p. 7.4, 7.14) i l'aplegava en rima amb *cadò* 'present, regal' i amb *això* (escrit *acho* allà, p. 16); a totes illes (supra); notat fonèticament a Manacor (BDLC VII, 57) i als Llombards (AORBB VII, 14); i a tot el cat. oriental. Però hi ha més aviat *o* tancada en val. (sentit així personalment una mica pertot, i MGadea que no oblidia mai l'accent greu quan és vocal oberta, grafia *jo*, *T. del Xè* I, 357); i a la major part del domini occidental; però tanmateix amb *o* oberta, dins aquest domini, en un ample sector del Nord i en algun altre: d'una banda tenim *yó* en el Matarranya (Fórnols, La Torre Vilella, 1955); l'àrea de *žó* comprèn allí Cardós i Vall Ferrera, i una llarga secció del Segre, des de cap a Ponts (Gualter, 1957) fins a la comarca de Balaguer, però *žó* cap a Organyà (Espané, 1957), i la zona de *jo* puja des de Lleida (BDLC VI, 51, a les Borges Blanques és vacil·lant) tot al llarg de les Nogueres, pels pobles ja esmentats de les Marques d'Aragó, i Ribagorçana amunt fins a Boí i Àneu (*žó* amb *ó*, però *ž*, en el Flamicell i altres trossos del Pallars).

DERIV.: *Egoisme* i *egoista* [Lab. 1839], calcats del fr. *égoïsme*, *-oïste* [1755]; *egotisme* més tardà es prengué, amb un matis diferent, de l'angl. *egotism* [1714]. *Egoistada*.

CPT.: *Egotatria* [add. de Fontserè al *DOrt.*] format amb *λατρεῖα* 'adoració'; *egolàtric*; *egòlatra*. *Egocentrisme*; *egocèntric*. *Egofoia*.

A *ego* corresponien *mei*, *mibi*, *me*, en la declinació llatina, dels quals sortiren *mi*, *me* en català en la forma que ensenya la gramàtica. I d'aquests es derivava el possessiu MĒUS, MĒA, MĒUM, del qual descendeix el possessiu *meu*, pronunciat amb *é* tancada en tots els dialectes catalans fins al cim del Pirineu (ex *beí mēu*, Àreu).⁴

El femení fou *mia*, resultat fonètic de MĒA, forma si fa no fa general a l'Edat Mitjana i que després restà normal en la llengua literària fins a la Renaixença; però l'analogic *meua* ja apareix com a vulgarisme rossellonès en el S. XIII (V. la gramàtica de